

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Матвійчук Наталія, Ліщук Сергій

СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк

Реалізація стратегії сталого розвитку в Україні не може розглядатися без урахування екологічної складової у системі національної безпеки. На жаль, єдиного підходу до комплексної оцінки стану екологічної безпеки в Україні не існує. У затверджених Кабінетом Міністрів Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України серед переліку індикаторів економічної безпеки екологічна складова відсутня [1].

На жаль, загальноновизнана у світі ідея тісної інтеграції економічної, соціальної та екологічної політик досі не знайшла оформлення на державному рівні у вигляді затвердження показників сталого розвитку. Виходячи з цього, є необхідність створення в Україні інформативної системи індикаторів екологічної безпеки та сталого розвитку.

Провідними світовими організаціями (ОЕСР, Комітет з екологічного моделювання (ISEM), Комітет з енвайронментальних (екологічних) індексів (ICEI), Науковий комітет з проблем навколишнього середовища (SCOPE) розроблено цілу низку показників, які враховують показники екологічної безпеки для досягнення цілей сталого розвитку. Це індекс стійкого економічного добробуту (Index of Sustainable Economic Welfare); індекс розвитку людини (Index of Human Development); індикатор дійсних заощаджень (Genuine Saving); «Зелений» ВВП (Green Gross Domestic Product); індикатор справжнього або істинного прогресу ІПІ (Genuine Progress Indicator, GPI).

Найважливішим агрегованим індикатором, який дає можливість не тільки оцінити ступінь сталого розвитку, а й рівень досягнення екологічної безпеки, є індикатор істинного прогресу (ІПІ). Цей показник розраховується як сума споживчих витрат, скоригованих з урахуванням розподілу доходів; вартості неринкових послуг, що збільшують добробут, збільшення капіталу і балансу міжнародної торгівлі за вирахуванням індивідуальних витрат на захист від погіршення екологічної ситуації та вартості деградації природного середовища і виснаження невідновлюваних ресурсів.

GPI враховує позиції, які ігноруються в ВВП, але, тим не менш, є витратами (наприклад, виснаження невідновлюваних природних ресурсів), а також довгостроковий екологічний збиток. [2].

Фахівці Єльського університету (США) визначають індекс якості довкілля (Environmental Performance Index), що характеризує ефективність державної політики щодо збереження екосистем. Цей

показник розраховується з використанням 22 індикаторів, що характеризують як якість навколишнього середовища, так і життєздатність екосистем. За значенням цього показника у 2012 році Україна зайняла 102 позицію серед 132 країн світу, що підтверджує низький рівень дієвості державної політики в екологічній сфері. За індексом екологічної ефективності (ЕПІ), який складається для 178 країн світу, Україна станом на 2014 рік займала 95 позицію.

Науковцями пропонується визначати рівень екологічної безпеки на основі оцінки ризику настання технологічних та екологічних катастроф у регіонах [3]. За іншим підходом, показники екологічної безпеки варто розробляти за кожною із складових екологічної безпеки – атмосферне повітря, водні ресурси (наприклад, доступ населення до якісної питної води), земельні ресурси (відсоток деградованих земель), лісові ресурси, надра, екзогенні геологічні процеси, відходи (рівень утилізації відходів, рівень вторинного використання відходів тощо) [4].

До системи показників оцінки стану екологічної безпеки доцільно також включити наступні показники: державні витрати на охорону навколишнього середовища, у % до ВВП; ресурсоемність економіки (витрати природних ресурсів на одиницю валової доданої вартості); інвестиції у будівництво природоохоронних об'єктів, реалізацію заходів екологічного характеру, у % до ВВП; рівень економічних збитків від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, у % до ВВП.

1. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» № 1277 від 29.10.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

2. Черенкович О. Стратегічні орієнтири екологічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studlib.org.ua/index.php/eprs/article/download/115/111>

3. Макарова Н. С. Економіка природокористування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uchebniks.net/book/197-ekonomika-prirodokoristuvannya-navchalnij-posibnik-makarova-ns/20-tema-4-aktualni-ekologichni-problemi-ekonomichnogo-rozvitku.html>

4. Індикатори стану екологічної безпеки держави. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/993/>